

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satversmestiesa.lv

LĒMUMS

PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2026. gada 15. maijā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Jautrīte Briede un Juris Juriss,

kolēģijas sēdē izskatījusi [..] un [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 60/2026),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu atzīt Kriminālprocesa likuma 662. panta pirmo daļu, 663. panta pirmo daļu un 665. panta pirmās daļas 3. punktu (turpmāk kopā – apstrīdētās normas), ciktāl tas neparedz tiesības pieteikumu par tiesas nolēmuma jaunu izskatīšanu sakarā ar materiālo vai procesuālo tiesību normu būtisku pārkāpumu iesniegt ar mantu saistītajai personai procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmajam teikumam, 92. panta pirmajam teikumam un 105. pantam un attiecībā uz Pieteikuma iesniedzējiem par spēkā neesošu no [datums].

2. Kriminālprocesa likuma 662. panta pirmā daļa nosaka: “Spēkā stājušos tiesas nolēmumu var izskatīt no jauna, ja tas nav skatīts vai nav pārsūdzams kasācijas kārtībā vai tiesa iepriekš nav atteikusies ierosināt kasācijas tiesvedību, pēc šā likuma 663. pantā minēto personu pieteikuma vai protesta.”

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 663. panta pirmo daļu pieteikumu par tiesas nolēmuma izskatīšanu no jauna notiesātās un attaisnotās personas uzdevumā vai tādas personas uzdevumā, pret kuru ar tiesas lēmumu kriminālprocess izbeigts, var iesniegt advokāts.

Kriminālprocesa likuma 665. panta pirmās daļas 3. punkts noteic, ka pieteikumu vai protestu var iesniegt, ja šā likuma 574. vai 575. pantā minētie pārkāpumi noveduši pie notiesātās personas stāvokļa nelikumīgas pasliktināšanās.

3. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts noteic, ka pieteikumā minētais uzskats jāpamato.

3.1. Pieteikuma iesniedzēji bija ar mantu saistītās personas procesā par noziedzīgi iegūtu mantu. Pirmās instances tiesa procesu par noziedzīgi iegūtu mantu izbeidza. Savukārt apgabaltiesa, izskatot procesa virzītāja sūdzību un prokurora protestu, atcēla pirmās instances tiesas lēmumu un par noziedzīgi iegūtiem atzina un valsts labā konfiscēja Pieteikuma iesniedzējiem piederošos finanšu līdzekļus. Minētais lēmums nav pārsūdzams. Pieteikuma iesniedzēji uzskatīja, ka apgabaltiesa ir pieļāvusi būtiskus procesuālo un materiālo tiesību normu pārkāpumus un vērsās Senātā, lūdzot atcelt apgabaltiesas lēmumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai. Senāts Pieteikuma iesniedzējiem sniedza atbildi, kurā, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 662. panta pirmo daļu un 663. panta pirmo daļu, norādīts, ka uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu Kriminālprocesa likuma 63. nodaļas noteikumi nav attiecināmi un Senātam nav tiesiska pamata izskatīt pieteikumu pēc būtības.

Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka apstrīdētās normas liedz tiesības pieteikumu par tiesas nolēmuma jaunu izskatīšanu sakarā ar tiesas pieļautiem būtiskiem materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem iesniegt ar mantu

saistītajai personai procesā par noziedzīgi iegūtu mantu. Tādējādi esot aizskartas viņiem Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu. Tāpat esot pārkāpts Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertais tiesiskās vienlīdzības princips, jo kriminālprocesā vispārējā kārtībā un citos Kriminālprocesa likumā paredzētajos sevišķajos kriminālprocesos ir iespēja lūgt nolēmuma jaunu pārskatīšanu saskaņā ar apstrīdētajām normām, kā arī civilprocesā ir paredzēts šāds tiesību institūts.

Līdz ar to pieteikums daļā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 92. panta pirmajam teikumam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

3.2. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētās normas aizskar arī viņiem Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu, jo liedzot iespēju atjaunot mantisko stāvokli, kāds tas bija pirms mantas konfiskācijas, un tādējādi tieši radot zaudējumus nepamatoti konfiscēto naudas līdzekļu apmērā.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likumu personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētas pamattiesības; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2021. gada 28. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-52-01 13. punktu*). Ir jāpastāv tiešai saiknei starp personas pamattiesību aizskārumu un pieteikumā apstrīdēto normu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12. punktu*).

Pieteikumā vispārīgi ir norādīts, ka personām, uz kurām attiecas mantas konfiskācija, ir jānodrošina pietiekamas procesuālās garantijas, lai efektīvi aizsargātu savas tiesības. Tomēr pieteikumā nav pamatots, kā tieši apstrīdētās normas, kas attiecas tieši uz kriminālprocesu un regulē papildu procesuālo garantiju, kas izmantojama, pastāvot konkrētiem Kriminālprocesa likuma 665. pantā ietvertajiem pamatiem, pašas par sevi skar Pieteikuma iesniedzēju mantiskās intereses un tādējādi rada viņu tiesību uz īpašumu aizskārumu. No pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka starp apstrīdētajām normām un Pieteikuma iesniedzēju iespējamo tiesību uz īpašumu aizskārumu pastāvētu tieša saikne.

Līdz ar to pieteikums daļā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 105. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

Senāta Krimināllietu departaments [datums] vēstulē norādījis Pieteikuma iesniedzējiem, ka Kriminālprocesa likuma 63. nodaļas kārtībā nenotiek tādu spēkā esošu atsevišķu kategoriju nolēmumu jauna izskatīšana, kuros nav taisīts nolēmums, ar kuru lieta izspriesta pēc būtības, un konkrētajā gadījumā nav tiesiska pamata izskatīt pieteikumu pēc būtības.

Šāda Senāta Krimināllietu departamenta vēstule nav pārsūdzama. Tādējādi nepastāv vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi Pieteikuma iesniedzēju pamattiesību aizsardzībai.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otrais teikums nosaka: „Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (ieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai skaitāms no [datums], kad Pieteikuma iesniedzēji informēti par to, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu Senātam nav tiesiska pamata izskatīt pieteikumu par nolēmuma jaunu izskatīšanu sakarā ar būtiskiem materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumiem pēc būtības. Pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2026. gada 16. aprīlī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums daļā par apstrīdēto normu neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 92. panta pirmajam teikumam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas otrais teikumā noteiktajām prasībām.

5. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 6. punktu Satversmes tiesas kolēģija var atteikties ierosināt

lietu, ja pieteikumā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

5.1. Pieteikuma iesniedzēji lūdz atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka vienādos un salīdzināmos apstākļos atrodas persona, kura ir mantas īpašnieks tad, kad jautājums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu tiek izlemts atsevišķā procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, un kriminālprocesā iesaistītā persona vispārējā kriminālprocesā, sevišķajos kriminālprocesos par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanu un mirušā rehabilitāciju, kriminālprocesā, kurā pieņemts prokurora priekšraksts par sodu, fiziskās personas vienošanās procesā un procesā, kurā slēgta vienošanās par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajām personām. Šo personu grupu vienojošās pazīmes esot tas, ka visās situācijās persona uzskata, ka kriminālprocess ir netaisnīgs, jo ir pieļauti būtiski likuma pārkāpumi, kā arī tas, ka lieta nav skatīta kasācijas instances tiesā.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka lai noteiktu, vai un kuras personu grupas atrodas salīdzināmos apstākļos, nepieciešams atrast galveno šīs grupas vienojošo pazīmi (*piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 10. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-36-01 11. punkts*). Taču jāvērtē arī tas, vai nepastāv kādi būtiski apsvērumi, kas norāda, ka šādas personu grupas neatrodas savstarpēji salīdzināmos apstākļos (*sal. Satversmes tiesas 2013. gada 9. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2012-14-03 17.2. punkts*). Savstarpēji salīdzinot dažādu tiesvedības procesu tiesisko regulējumu, neapšaubāmi būtu iespējams atrast vairākas visiem procesiem kopīgas pazīmes. Tomēr starp šiem procesiem pastāv arī objektīvas atšķirības un šo procesu kopīgās pazīmes nevarētu kalpot par pamatu prasībai procesus pilnībā vienādot (*piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 17. punkts un 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 27.2. punkts*).

Process par noziedzīgi iegūtu mantu ir atsevišķs, no pamata kriminālprocesa nodalīts process. Šim procesam ir raksturīgs tas, ka tajā netiek noskaidrota personas vaina, bet gan tiek lemts par mantas noziedzīgo izcelsmi vai saistību ar noziedzīgu nodarījumu. Process par noziedzīgi iegūtu mantu atbilst doktrīnā atzītajam šāda sevišķā procesa apzīmējumam „process par lietu” un tā

mērķis nav atzīt personu par vainīgu konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2016-13-01 10. un 11. punktu un 2025. gada 16. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2021-44-01 17.2. punktu*). Satversmes tiesa arī ir atzinusi, ka mantiskie jautājumi var tikt risināti gan procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, gan pamata kriminālprocesā. Tomēr, ievērojot šo procesu atšķirīgo būtību un mērķi, abi procesi nav salīdzināmi (*sal. Satversmes tiesas 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 20.2. punktu*).

Pieteikumā nav ņemta vērā Satversmes tiesas judikatūra par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu būtību un mērķi un nav sniegts pamatojums tam, kādēļ tieši tas, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu netiek noskaidrota personas vaina, nav uzskatāms par apstākli, kas liedz to salīdzināt ar citiem pieteikumā norādītajiem kriminālprocesiem, kuru mērķis ir personas vainas noskaidrošana.

Pieteikuma iesniedzēji, atsaucoties uz tiesu praksi, vispārīgi norāda, ka, izskatot pieteikumu par tiesas nolēmuma jaunu izskatīšanu, tiesas lēmums var tikt atcelts tikai daļā par noziedzīgi iegūtu mantu, bet ne daļā par personas vainas konstatēšanu. Tādējādi kriminālprocesā vispārējā kārtībā advokāts mantas īpašnieka interesēs varot iesniegt pieteikumu par tiesas nolēmuma jaunu izskatīšanu arī tad, ja tiesas nolēmums attiecas vienīgi uz mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, bet ne personas vainas konstatēšanu. Tomēr apstrīdētās normas paredz noteiktus subjektus, kuru interesēs advokāts šādu pieteikumu var iesniegt – persona, kas ir notiesāta, attaisnota vai pret kuru kriminālprocess ir izbeigts. Pieteikumā nav sniegti argumenti tam, kādēļ, ņemot vērā tieši šo personu statusu kriminālprocesā, tās atrodas salīdzināmā situācijā ar aizskartās mantas īpašnieku procesā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka salīdzināmos apstākļos atrodas arī mantas īpašnieks kriminālprocesā par noziedzīgi iegūtu mantu un procesa dalībnieks civillietā, kurā tiek risināts mantiska jautājuma strīds, jo arī Civilprocesa likuma 484. pants paredz lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar materiālo vai procesuālo tiesību normu būtiskiem pārkāpumiem.

Kriminālprocesa likuma 665. pants paredz, ka pieteikumu vai protestu var iesniegt, ja: 1) nolēmumu pieņēmis nelikumīgs tiesas sastāvs; 2) dienesta izmeklēšanā konstatēts, ka nolēmumu kāds no tiesnešiem nav parakstījis tāpēc, ka

likumā noteiktajā kārtībā nav piedalījies nolēmuma pieņemšanā; 3) šā likuma 574. vai 575. pantā minētie pārkāpumi noveduši pie notiesātās personas stāvokļa nelikumīgas pasliktināšanās. Savukārt Civilprocesa likuma 484. pants paredz, ka pamats protesta iesniegšanai par spēkā stājušos tiesas nolēmumu ir būtiski materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumi, kas konstatēti lietās, kuras ir izskatītas tikai pirmās instances tiesā, ja tiesas nolēmums nav pārsūdzēts likumā noteiktajā kārtībā no lietas dalībniekiem neatkarīgu iemeslu dēļ vai ar tiesas nolēmumu aizskartas valsts vai pašvaldību iestāžu tiesības vai to personu tiesības, kuras nav bijušas lietas dalībnieki. Turklāt saskaņā ar Civilprocesa likuma 483. pantu šādu protestu var iesniegt tikai ģenerālprokurors. Tātad katrā no šiem procesiem ir atšķirīgs regulējums lietas izskatīšanai sakarā ar būtiskiem materiālo un procesuālo likuma normu pārkāpumiem. Taču pieteikumā, ņemot vērā šā institūta būtību un atšķirības katrā no lietu kategorijām, nav pamatots, kādēļ personas sevišķajā kriminālprocesā par noziedzīgi iegūtu mantu un procesa dalībnieki civillietā vispār atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

Pieteikuma iesniedzēji arī uzskata, ka ir salīdzināmas divas procesuālās garantijas – tiesas nolēmuma pārskatīšana sakarā ar materiālo un procesuālo likuma normu būtisku pārkāpumu un kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Proti, uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu esot attiecināmas tiesības par kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem un tāpēc uz šo procesu ir jāattiecina arī apstrīdētajās normās noteiktās procesuālās garantijas. Taču kā norāda paši Pieteikuma iesniedzēji, Kriminālprocesa normas, kas regulē minētās procesuālās garantijas, noteic mantas īpašnieka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu tiesību apjomu. Pieteikumā nav pamatots, kādēļ situācijā, kad attiecībā uz visiem mantas īpašniekiem procesā par noziedzīgi iegūtu mantu ir noteikts vienāds tiesību apjoms, vispār veidojas personu grupas, kas būtu savstarpēji salīdzināmas. Turklāt Pieteikuma iesniedzēji nav arī pamatojuši, kādēļ nolēmuma jauna izskatīšana sakarā ar pieļautu materiālo vai procesuālo tiesību normu būtisku pārkāpumu un kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem būtu savstarpēji salīdzināmi tiesību institūti.

Līdz ar to pieteikumā sniegtais juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

5.2. Pieteikuma iesniedzēji lūdz atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka, nosakot apstrīdētajās normās ietverto pamattiesību ierobežojumu, esot pārkāpts labas likumdošanas princips. Vienlaikus pieteikumā norādīts, ka pamattiesību ierobežojumam varētu būt leģitīms mērķis, kas saistīts ar tiesiskās noteiktības un *res judicata* principa aizsardzību. Tomēr likumdevējs neesot izvērtējis to, vai pastāv alternatīvi līdzekļi, kuri būtu tikpat efektīvi, bet mazāk ierobežotu ar mantu saistītajai personai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu. Saprātīgs risinājums esot apstrīdētajās normās paredzēt iespēju izskatīt no jauna nolēmumu procesā par noziedzīgi iegūtu mantu un noteikt, ka šādu pieteikumu var iesniegt advokāts ar mantu saistītās personas uzdevumā. Tāpat alternatīvs līdzeklis būtu neliegt šādas tiesības pavisam, bet gan ierobežot to īstenošanu. Pieteikuma iesniedzējiem ar apstrīdētajām normām radītais kaitējums arī esot lielāks nekā labums, ko no šāda ierobežojuma gūst sabiedrība.

Kritēriji, pēc kuriem vērtējama tiesību normas atbilstība Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, atšķiras atkarībā no tā, vai apstrīdētā tiesību norma pilnībā liedz personai noteiktas, konkrētajā situācijā nodrošināmas garantijas tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanai vai paredz tiesību uz pieeju tiesai ierobežojumu (*piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 20. aprīļa spriedums lietā Nr. 2011-16-01 un 2018. gada 14. jūnija spriedums lietā Nr. 2017-23-01*). Likumdevējam ir plaša rīcības brīvība pieņemt procesuālos likumus, noteikt lietu kategorijas, kuras attiecīgajos procesos tiek skatītas, noteikt, kādas lietas ir katras tiesu iestādes kompetencē, un lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību (*piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 27.2. punkts*). Satversmes 92. panta pirmais teikums nosaka likumdevēja pienākumu pieņemt taisnīgas tiesas spriešanai nepieciešamās procesuālās normas, bet šī norma neparedz konkrēta jautājuma izšķiršanu atbilstoši tādām procesuālajam regulējumam, kādu persona vēlas (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 10. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēji apstrīdēto normu neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam pamatojuši kā tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojumu. Vienlaikus tie arī norāda, ka apstrīdētās normas pilnībā liedz procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistītajām personām tiesības iesniegt pieteikumu lietas jaunai izskatīšanai sakarā ar materiālo un procesuālo tiesību normu būtisku pārkāpumu. Pieteikumā arī vispārīgi norādīts, ka Satversmes 92. panta pirmais teikums paredz valsts pienākumu izveidot taisnīgu un objektīvu regulējumu tiesas pieļautu būtisku kļūdu novēršanai kriminālprocesā, tostarp procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kurā stāties spēkā galīgais nolēmums.

Tomēr pieteikumā nav norādīti argumenti par to, kādēļ no Satversmes 92. panta pirmā teikuma izrietētu likumdevēja pienākums paredzēt spēkā esoša nolēmuma jaunu izskatīšanu sakarā ar materiālo vai procesuālo likuma normu būtisku pārkāpumu sevišķajā kriminālprocesā par noziedzīgi iegūtu mantu, ņemot vērā arī to, kāda ir šā procesa būtība un mērķis – lemt ar mantu saistītus jautājumus, nevis konstatēt personas vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

Līdz ar to pieteikumā sniegtais juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. un 6. punktu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] un [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 60/2026).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina